

А. С. МЕЛЬНИК

г. Умань

**АКТИВИЗАЦИЯ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ
ИНФОРМАТИКИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КОЛЛЕДЖАХ**

Развитие у учеников творческого мышления одно из важнейших заданий в педагогических колледжах. Стремление реализовать себя, выявить свои творческие возможности – направляющее движение, которое проявляется во всех формах человеческой жизни, стремления к развитию, расширению, совершенствованию, зрелости, тенденция к выражению и проявлению всех способностей лица. Показано, что при подготовке урока информатики, акцентировав внимание на развитии творческого мышления учеников, использовать специально-разработанную методику учебы решению творческих заданий с разной мерой проблемности, то это может привести к повышению эффективности учебы информатики, к улучшению успеваемости.

Ключевые слова: творческая деятельность; информатика; колледж; творческое мышление; урок; внеурочная деятельность.

Стаття надійшла до редколегії 17.08.2015

УДК 376-056.264:616.89-008.434

Т. В. МЕЛЬНИЧЕНКО

м. Київ

tasya-mel@ukr.net

t.melnichenko@kugb.edu.ua

**СТАН СФОРМОВАНОСТІ ЗНАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В УЧНІВ ІЗ ТЯЖКИМИ МОВЛЕННЄВИМИ РОЗЛАДАМИ**

Стаття присвячена проблемі вивчення особливостей навчальної діяльності дітей із порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних освітніх закладах в процесі опанування шкільними знаннями, зокрема і дітей із тяжкими мовленнєвими розладами (ТМР). У науковому доробку розглядаються особливості сформованості знань та умінь з предмету «Українська мова» учнями із ТМР в рамках розділу «Фонетика, Графіка. Орфоєпія. Орфографія».

Автор подає результати теоретико-експериментального дослідження проблеми формування знань з української мови в учнів із тяжкими мовленнєвими розладами 5–6 класів. На основі аналізу «Програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення з «Української мови» для 5 класу», було визначено перелік тем, з якими ознайомлюються учні із ТМР, та низку знань та умінь, які молодші школярі повинні опанувати в процесі вивчення означеного розділу з даного предмету.

Застосування діагностичних завдань, спрямованих на визначення рівня сформованості в учнів із мовленнєвими розладами знань та умінь з предмету «Українська мова», дозволило визначити й характеризувати основні види та типи помилок. Також пропонуються приклади помилок, які допускають молодші підлітки із ТМР в процесі виконання запропонованих завдань.

Ключові слова: тяжкі мовленнєві розлади (ТМР), учні з тяжкими мовленнєвими розладами, знання, уміння, завдання, труднощі, помилки.

Сучасна система модернізації освітнього простору України в XXI ст. вимагає значних змін в процесі навчання молодого покоління та передбачає активного пошуку нових шляхів підвищення ефективності навчально-виховної діяльності школярів. Особливо актуальною являється й проблема навчання дітей із порушеннями психофізичного розви-

тку в спеціальних освітніх закладах (Віт. Бондар, О. Боряк, Л. Будяк, І. Дмітрієва, В. Засенко, С. Геращенко, І. Глущенко, Р. Лалаєва, В. Липа, А. Колупаєва, О. Круглик, О. Мартинчук, С. Миронова, В. Тарасун, В. Синьов, О. Чеботарьова, К. Шапочка, М. Шеремет та ін.), зокрема і дітей із тяжкими мовленнєвими розладами (Є. Соботович, Л. Бартенева,

О. Гриненко, Е. Данілавичюте, В. Ільяна, Л. Коваль, Ю. Коломієць, Н. Манько, Ю. Рібцун, Н. Січкачук, В. Тищенко, Л. Трофименко, Н. Чередніченко, Т. Швалюк, О. Федорова та ін.).

Процес навчання в педагогічній літературі розглядається як цілеспрямована, спеціально організована взаємодія між вчителем та учнями, в ході якої вирішуються освітні завдання, виховання й всебічний розвиток школярів; здійснюється пізнання дійсності та обмін досвідом (Ш. Амонашвілі, В. Бондар, С. Гончаренко, І. Зайченко, С. Мартиненко, Н. Мойсеюк, О. Савченко, Л. Хоружа та ін.). Даний процес спрямований на оволодіння дітьми шкільними знаннями, уміннями, навичками та їх практичного використання [1, 276; 2, 745; 4, 44; 7].

Процес навчання школярів із тяжкими мовленнєвими розладами (ТМР) відрізняється від навчання дітей з нормальним розвитком і характеризується своїми особливостями та специфікою. Наявність мовленнєвого відхилення будь-якого ступеня складності, призводить до своєрідного психологічного, мовленнєвого та пізнавального розвитку учнів, що і зумовлює виникнення різноманітних труднощів у процесі засвоєння навчального матеріалу на будь-якому рівні загальноосвітньої школи з кожного навчального предмету.

Окремі аспекти специфіки процесу оволодіння дітьми з мовленнєвими порушеннями шкільними знаннями представлено у низці праць як українських так і російських фахівців: К. Афанасьєва, А. Володіна, О. Гриненко, Е. Данілавичюте, О. Елецька, Ю. Зубкова, В. Ільяна, І. Карачевцева, Н. Карпова, Ю. Коломієць, Р. Левіна, Н. Озерова, К. Піменова, Л. Пантелєєва, З. Пригода, Є. Соботович, Л. Спірова, Н. Чередніченко, О. Федорова, Т. Філічева та ін. Водночас аналіз джерельної бази наукових робіт дозволив зробити висновок, що питання своєрідності процесу навчання учнів 5–7 класів із мовленнєвими розладами до сьогодні не було предметом чи об'єктом окремого наукового дослідження. Більшість сучасних наукових доробок зосереджені на вивченні особливостей навчального процесу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мо-

влення. І лише окремі дослідження із зазначеною проблемою розглядаються в учнів середньої школи.

Зокрема, З. Пригода, вивчаючи проблему дизорфографій в учнів середньої школи з тяжкими порушеннями мовлення, дійшла висновку, що 58,46% учнів 5 класів та 63,33% учнів 6 класів допускають дизорфографічні помилки, які мають сталу тенденцію до їх збільшення [8]. У свою чергу, Н. Чередніченко досліджуючи проблему оволодіння писемним мовленням дітьми із важкими вадами мовлення, зазначає, що для даної категорії дітей характерними являються дисграфічні помилки різного характеру та ступеня складності. Всі типи патологічних помилок обумовленні структурою мовленнєвого дефекту, особливостями їхньої пізнавальної діяльності та проявляються не лише у молодших школярів вадами мовлення, а й в учнів сьомих класів [10].

У наукових працях російських вчених також наявні окремі випадки дослідження особливостей навчального та розвивального процесів молодших підлітків із мовленнєвими розладами. Н. Карпова аналізувала зміст текстової компетенції в учнів з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) в процесі читання. Вона встановила, що у молодших підлітків із ТПМ текстова компетенція характеризується значним обмеженням і своєрідністю розвитку й зумовлена недостатнім функціонуванням цілого ряду когнітивних механізмів і операцій. Н. Озерова вивчала здатність учнів з мовленнєвими порушеннями до структурно-семантичного аналізу тексту. В ході експериментального дослідження було визначено, що у школярів з ТМР на відміну від школярів з нормальним мовленнєвим розвитком наявні обмеження можливості виділення мовних одиниць-носіїв домінантного сенсу, труднощі встановлення концепту тексту, відсутність чіткого розмежування текстових фрагментів, зниження можливостей згортання текстової інформації, утруднення у визначенні прихованих смислів, специфіка перетворення текстової інформації [3; 6].

Вище вказані автори наголошують, що наявні порушення мовленнєвої діяльності негативно впливають на засвоєння учнями з

тяжкими мовленнєвими розладами середньої ланки спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей із ТПМ знаннями та вміннями, передбачено навчальними програмами означених освітніх закладів.

Спираючись на наявні дані, ми можемо припустити той факт, що під час переходу з початкової школи до середньої у дітей із ТМР залишаються труднощі в процесі опанування шкільними знаннями та наявні певні помилки з тенденцією до нарощування їх кількості.

Тому метою даної статті являється розкриття особливостей сформованості знань в учнів 5–6 класів з тяжкими мовленнєвими розладами з навчального предмету «Українська мова» в рамках розділу «Фонетика, Графіка. Орфоепія. Орфографія».

Відповідно до «Програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення з «Української мови» для 5 класу» структура розділу «Фонетика, Графіка. Орфоепія. Орфографія» складається з таких тем: *звуки мови і звуки мовлення; позначення звуків мовлення на письмі; склад. наголос; правопис; вимова приголосних звуків; найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків; апостроф; подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків* [9].

В означених навчальних програмах, в процесі навчання, учні з ТМР повинні засвоїти та опанувати низку теоретичних і практичних знань, умінь та навичок. А саме: *визначати*, що вивчає фонетика, графіка, орфоепія, орфографія; *розрізняти* в словах тверді і м'які, дзвінки і глухі приголосні, ненаголоше-

ні й наголошені голосні; *визначати* звукове значення букв *я, ю, є, і*; *визначати* основні випадки чергування голосних і приголосних звуків; звукове значення букв у слові; *вимовляти* звуки в словах відповідно до орфоепічних норм; *правильно писати* і *обґрунтовувати* слова за вивченими орфограмами; *використовувати* логічний наголос для виділення слів із смисловим навантаженням; *розпізнавати* у словах і словосполученнях явища уподібнення, спрощення, чергування; *вимовляти* приголосні звуки відповідно до орфоепічних норм; *тощо* [9].

За результатами аналізу виконаних робіт учнями з мовленнєвими розладами 5–6 класів нами було виявлено низку особливостей у сформованості знань в означеній групі дітей з навчального предмету «Українська мова» та дозволив виявити найпоширеніші різновиди помилок. Всі види труднощів нами були умовно поділені на три основні групи (в залежності від того в якій ланці мовленнєвої діяльності наявна помилка):

- помилки в відтворенні орфограм;
- помилки у відтворенні звуко-складової структури слова;
- помилки у відтворенні флексій (Рис. 1).

Також необхідно зауважити, що показники помилок у запропонованій діаграмі (Рис. 1.) відображають середню кількість помилок, яку допускають учні під час виконання запропонованих завдань. Така специфіка щодо визначення середньої кількості помилок пов'язана з тим, що при виконанні школярами певних видів робіт труднощів не виникало, а при здійсненні інших були зафіксовані помилки різного типу та ступеня прояву.

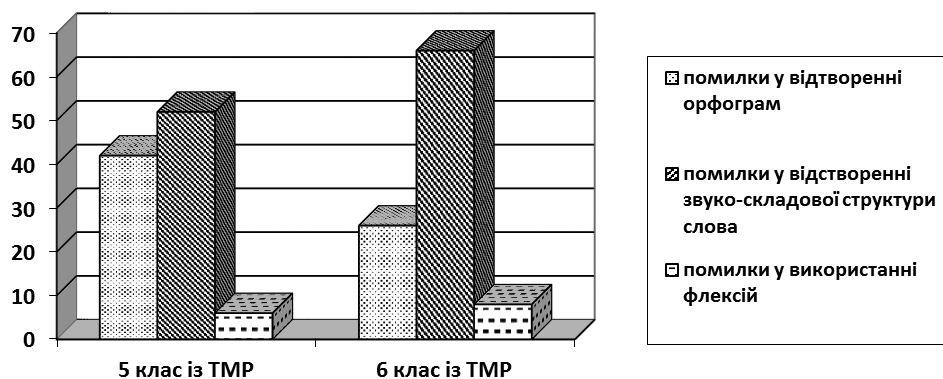

Рис. 1. Співвідношення (у %) основних груп помилок у молодших школярів із ТМР

На основі деталізованого аналізу робіт молодших школярів із тяжкими мовленнєвими розладами нами були виявлені різні ступені сформованості знань з української мови та визначені, які саме типи помилок характерні кожній із запропонованих груп.

Пропонуємо розглянути більш детально основні групи означених помилок.

Помилки у відтворенні орфограм. При аналізі даного виду помилок, нами враховувалися лише ті, які допускали учні із ТМР, незважаючи на той період часу, що пройшов від моменту засвоєння певної орфограми.

В лінгвістичних джерелах поняття орфограма трактується як вірне написання слова за відповідним правилом або за традицією. Для виокремлення орфограми в потоці мовлення, дитина повинна орієнтуватися на орфографічне правило, яким воно пояснюється. Загалом, процес опанування орфографії відбувається на основі засвоєння основних граматичних конструкцій (основна частика слова, закінчення, суфікс, префікс, корінь).

У розрізі нашого експерименту учні повинні були успішно опанувати такі основні правила: вірне використання апострофу; написання великої та малої літери; використання м'якого знаку; написання подовженого приголосного з двома однаковими літерами; написання слів з ненаголошеними [e], [и] у корені слова; використання наголосу, тощо.

Означена група характеризується наявністю таких помилок (Рис. 2):

- **використання наголосу:** куліш' – ку'ліш; узва́р – у'звар; бузь'ки – бу'зьки, бузь-

ки'; за'гадка – зага'дка, загадка'; закли'кати – заклика'ти, за'кликати, закликати'; о'лень – оле'нь, олень'; листопа'д – листо'пад, ли'стопад; дере́вце – де'ревце; запита'ння – за'питання, запи'тання, запитання'; на-за'вжди' – на'завжди; на'вчилися – навчи'лися, навчи'лися, навчилися'; тощо;

- **написання подовженого приголосного з двома однаковими літерами:** шофер – шоффер; ват – ватт; Закарпаття – Закарпат_я; гордість – гордість; м'ятний – м'ятт_ний; письменник – письмен_ик; життя – жит_я; десятирічний – десятирічний; сонця – сонця; інтелектуальний – інтелектуальний; Вінниця – Він_иця; узбережжя – узбереж_я; смієшся – смієшш_ся, тощо;

- **використання м'якого знаку:** фольклор – фолькл_ор; конкретної – конкретн_ої; художньої – художн_ої; київський – київс_кий; гостинців – гостин_ців; сосонці – сосон_ці; господиньці – господин_ці будь – буд_; буквар – буквар; щастя – щаст_я; хрущ – хрущ_ь; шелест – шелест_ь; мистецтва – мистецт_ва, тощо;

- **написання слів з ненаголошеними [e], [и] у корені слова:** не можемо – неможимо; найпоширеніших – найпоширин_еших, найпошир_ініших, найпоширен_іших; мистецтва – мистецт_ва; переживання – переживан_ня; давнину – давн_ену; характер – характер_и; джерелам – джерел_ам; виникло – винек_ло; Вашингтон – Вашенг_тон; перепишеш – перепиш_иш; спекотний – спікот_ний, спикот_ний; фізіологія – фізіолог_ія, фезеологія, фізеологія; вечірній – вечір_ній; кажеш – кажиш, тощо;

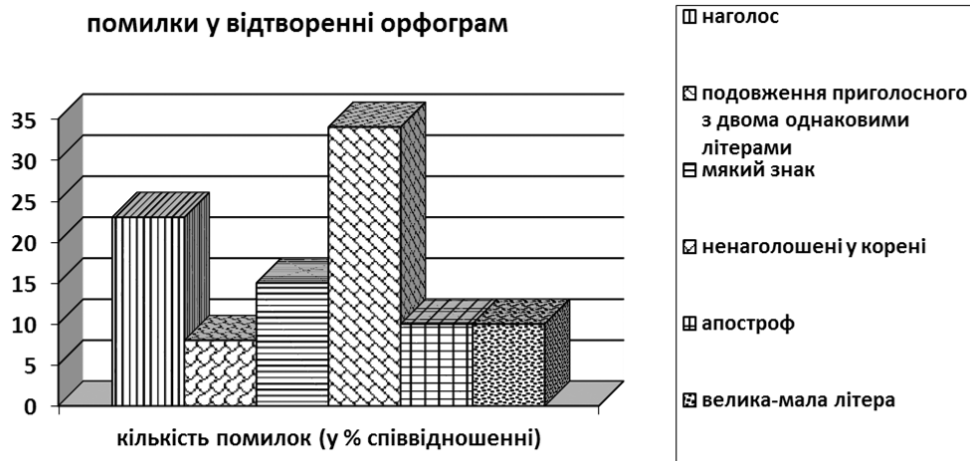

Рис. 2. Кількість помилок у молодших школярів з ТМР

- **використання апострофу:** зап'ясна – зап_ясна; з'єднуються – з_єднуються; святкування – св'яткування; з'являлися – з_являлися; буряк – бур'як; святкувати – св'яткувати; Вінниця – В'інниця; подвір'ї – подвір_ї, тощо;

- **написання великої та малої літери:** Закарпаття – закарпаття; Вінниця – вінниця; фольклор – Фольклор; Вечірній Київ – вечірній київ, вечірній Київ; Вашингтон – вашингтон; Зелений Гай – зелений гай; Тихий океан – тихий океан; Харківські проспекти – харківські проспекти, тощо.

Помилки у відтворенні звуко-складової структури слова. У дану групу були включені помилки у невірному відтворенні слів за фонетичним принципом письма.

У розрізі сучасного українського мовознавства, сутність фонетичного принципу письма полягає у тому, що при написанні слів увага звертається на літературну вимову; встановлюється відповідність між буквами та позначуваними ними звуками. Даний принцип сучасної української мови являється провідним для передачі фонемного складу слова та перенесення частин слова з одного ряду в інший під час їх написання, а також створює надійну основу для формування морфологічного принципу письма на наступних етапах розвитку.

У даній групі наявні такі види помилок (Рис. 3):

- **заміни** (характеризується заміною однієї фонемі на іншу): щастя – ш_ястя, ш_астя, ш_частя; Київщина – Кий_івщина, Київ_щина, Київ_щина, Київ_щина; Вінниця – Він_ниця, В_інниця; лиман – л_оман, л_іман, л_аман; ли-

мон – л_імон, л_емон; мелькати – ма_лькати; подружка – под_рушка, тощо;

- **додавання** (характеризується наявністю зайвих елементів у загальній структурі запропонованих слів): перехресні – перехрест_ні; буревісник – буревіст_ник; захисна – захист_на; пристрасна – пристрас_ена, пристрас_ена; відгадай – відгадайте; зошит – зошит_і; вимов – вимов_те; любили – л_юбили; заводи – завод_и; щастя – щ_чатстя, тощо;

- **пропуски** (характеризується не лише пропусками звуків/букв, а й складів або цілих слів): клинок, буряк, сміх, протес_ний, ща_лива, вел_ка, п_клонитися, вставл_ючи, колон_и, чор_та, запозиченим_, п_йшла, со_нці, господин_і, спободалос_, нар_дження, д_уга; прист_асна, контра_сний, тощо;

- **перестановки:** арифметика – аре_мфетика; фольклор – ф_ольк_роль; найпоширені_ших – найпошир_ешених, найпошир_ішних; конкретної – конкрен_тої, конкрен_ктої, тощо;

- **русизми:** мобілка, какос, волк, прап_ущені, іграли, девочок, учить_ся, доганя_лкі, під_йомнеке, зупинит_ы.

Помилки у відтворенні флексій. У цій групі помилки характеризуються невірним відтворенням флексій (словозміни), а саме ті, які свідчать про відхилення лексико-граматичного характеру.

У лінгвістиці під поняттям флексія розуміють спосіб утворення основних граматичних форм слів шляхом зміни їхніх закінчень; зміни при відмінюванні або дієвідмінюванні закінчення слова. У більшості випадків словозміна відбувається за допомогою зміни закінчень, основи слова, наголосу слова,

помилки у відтворенні звуко-складової структури слова

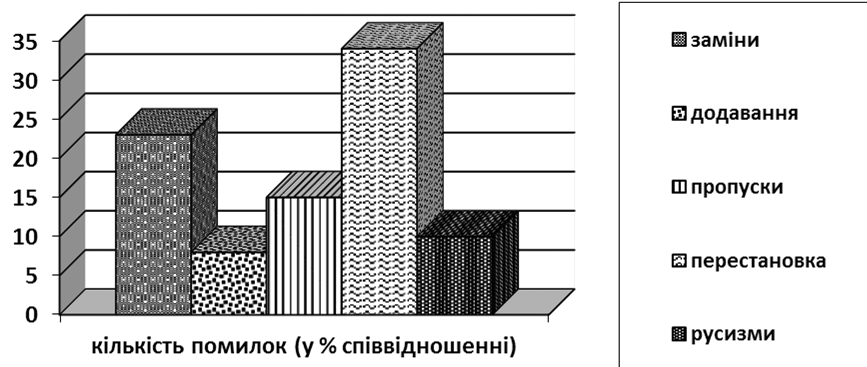

Рис. 3. Кількість помилок у молодших школярів з ТМР

суфікса слова, сполучення флексійної форми слова з прийменником та застосовується при відмінюванні іменника, прикметника, займенника й числівника за відмінами, а в них відмінками, числами й (у прикметникових словах) родами та дієслова за відмінами, способами, часами, особами, числами, родами.

Означена група характеризується наявністю таких помилок: *бити* – *бути*; *порога* – *порогу*; *працю* – *праця*; *двох* – *два*; *днів* – *дня*; *неділю* – *неділя*; *літератури* – *літературу*; *школа* – *школи*; *запиши* – *запишу*, *запишіть*, тощо.

Вище зазначені відомості засвідчують і підтверджують низку гіпотез і досліджень щодо специфіки засвоєння дітьми з мовленнєвими розладами шкільних знань, умінь та навичок як початкової так і середньої ланки освіти.

З метою профілактики та попередження даних порушень у молодших підлітків із ТМР, у перспективах теоретичної та практичної логопедії знаходяться такі питання:

- 1) визначення основних видів та типів помилок під час опанування програмового матеріалу середньої школи;
- 2) визначення та обґрунтування механізмів виявлених помилок;
- 3) розробка та впровадження корекційних методик з метою зниження кількості та ступеня труднощів під час навчання у школі.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. — 2-ге вид., доп. і випр. — Рівне: Волинські обереги, 2011. — 552 с.

T. MELNICHENKO

Kiyv

STATE KNOWLEDGE OF UKRAINIAN LANGUAGE AT STUDENTS WITH SEVERE SPEECH DISORDERS

The article deals with the problem of academic study of the characteristics of children with psychophysical disabilities in special educational institutions in the process of mastering knowledge in school, including children with severe speech disorders (SSD). In the scientific achievements of the features of formation of knowledge and skills on the subject «Ukrainian language» students with SSD under the section «Phonetics, Graphics. Orthoepy. Spelling».

The author presents the results of theoretical and experimental study on the formation of knowledge of the Ukrainian language in students with severe speech disorders 5–6 classes. On the basis of the «Program for special secondary schools for children with severe speech disorders with the» Ukrainian language «for Class 5» was a list of topics which the students acquainted with SSD, and a range of knowledge and skills that younger students must master in Section appointed the study on the subject.

The use of diagnostic tasks aimed at determining the level of formation at pupils with speech disorders knowledge and skills on the subject «Ukrainian language», allowing to identify and describe the main types and types of errors. We also offer examples of mistakes that allow young adults with SSD in the implementation of the proposed objectives.

Key words: severe speech disorder (SSD), students with severe speech disorders, knowledge, skills, tasks, difficulties, mistakes.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1014 с.
3. Карпова Н. П. Формирование текстовой компетенции у учащихся с тяжелыми нарушениями речи в процессе чтения: дисс. канд. пед. наук: 13.00.03 / Карпова Наталья Петровна; Московский городской педагогический университет. — М., 2010. — 189 с.
4. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка: навч. посіб. / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. — К.: МАУП, 2002. — 176 с.
5. Мельніченко Т. В. Стан сформованості фонологічного компоненту мовлення в учнів 5–6 класів з тяжкими мовленнєвими розладами / Т. В. Мельніченко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць. — Вип. 6 (2). — К., 2014. — С. 110–116.
6. Озерова Н. С. Формирование умений структурно-семантического анализа текста у учащихся школы V вида: дисс. канд. пед. наук: 13.00.03 / Озерова Наталья Сергеевна; Московский городской педагогический университет — М., 2010. — 168 с.
7. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад; ред. кол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др. — М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. — 528 с.
8. Пригода З. С. Корекція дизорфографій в учнів 5–6 класів з тяжкими порушеннями мовлення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Пригода Зоряна Степанівна; Ін-т спец. педагогіки НАПН України. — К., 2014. — 19 с.
9. Програма для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення з «Української мови» для 5 класу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
10. Чередніченко Н. В. Формування навичок грамотного письма у дітей із важкими вадами мовлення в умовах корекційного навчання: дис. канд. пед. наук: 13.00.03 / Чередніченко Наталія Володимирівна; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. — К., 1999. — 190 с.

Т. В. МЕЛЬНИЧЕНКО
г. Киев

СОСТОЯНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ ЗНАНИЙ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА В УЧАЩИХСЯ С ТЯЖЕЛЫМИ РЕЧЕВЫМИ РАССТРОЙСТВАМИ

Статья посвящена проблеме изучения особенностей учебной деятельности детей с нарушениями психофизического развития в специальных образовательных учреждениях в процессе освоения школьными знаниями, в том числе и детей с тяжелыми речевыми расстройствами (ТРР). В научном наследии рассматриваются особенности сформированности знаний и умений по предмету «Украинский язык» учениками с ТРР в рамках раздела «Фонетика, графика. Орфоэпия. Орфография».

Автор представляет результаты теоретико-экспериментального исследования проблемы формирования знаний по украинскому языку у учащихся с тяжелыми речевыми расстройствами 5–6 классов. На основе анализа «Программы для специальных общеобразовательных учебных заведений для детей с тяжелыми нарушениями речи с «Украинского языка» для 5 класса», был определен перечень тем, с которыми знакомятся учащиеся с ТРР, и ряд знаний и умений, которыми младшие школьники должны овладеть в процессе изучения указанного раздела по данному предмету.

Применение диагностических заданий, направленных на определение уровня сформированности у учеников с речевыми расстройствами знаний и умений по предмету «Украинский язык», позволило определить и охарактеризовать основные виды и типы ошибок. Также предлагаются примеры ошибок, которые допускают молодые подростки с ТРР в процессе выполнения предложенных заданий.

Ключевые слова: тяжелые речевые расстройства (ТРР), ученики с тяжелыми речевыми расстройствами, знания, умения, задачи, трудности, ошибки.

Стаття надійшла до редколегії 17.08.2015

УДК 378.036:745/749(045)

О. М. МОЗОЛЮК-КОНОВАЛОВА
м. Хмельницький
ElenaMK74@ukr.net

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті визначено особливості розвитку художньо-творчих здібностей до яких відносяться такі психологічні якості і властивості особистості, які активізуються у процесі виконання певного виду завдань. Наприклад, виконання живописного, графічного, скульптурного або декоративного твору. Розглянуто два види здібностей: загальні та спеціальні; проаналізовано сутність здібностей до образотворчої діяльності, які поділяються на основні та допоміжні. Охарактеризовано чотири аспекти художньої творчості: філософський, психологічний, естетичний, педагогічний. Висвітлено закономірності творчої діяльності, розкрито роль творчих здібностей та художньо-образного мислення у професійному становленні майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.

Ключові слова: здібності, художньо-творчі, мистецтво, творчість, особистість, мислення, діяльність, професійність.

Проблема розвитку художньо-творчих здібностей є актуальною у процесі підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Процес формування та розвитку художньо-творчих здібностей неможливий без формування художнього-образного мислення майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. М. Семенова у своєму науковому дос-

лідженні трактує художньо-образне мислення як одну із «форм вербального естетичного виховання, яке народжується на основі невербальних почуттів від побаченого. Так формування художньо-образного мислення студента і його творчих здібностей, неможливо без творчого розвитку особистості майбутнього педагога-художника» [1, 30].